

GLASILO NEZAVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravnništvo: Turjaški trg št. 2, priilicje. — Naročnina: na mesec 4 Din, četrtletno 12 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Stev. 15.

LJUBLJANA, četrtek, 26. julija 1923.

Lelo 1.

Sedem milijonov sužnjev.

Narod hoče vlado delavcev in kmetov, a ne vlado pomirjene srbsko-hrvatsko-slovenske buržuazije. Ljudstvo hoče: delavcu tovarno, kmetu zemljo! Naj do končne zmage za vselej zedinijo delavce in kmete bratstvo in skupna usoda!

Srbska buržuazija je stavljena pred alternativo: ali se sporazume s Slovenci, Hrvati in Muslimani, ali da proglasi nad njimi izjemno stanje. Izgleda, da režim hoče izvesti zadnje, samo da si zagolovi nadvlado.

To, kar pišejo danes vsi časopisi srbske buržuazije — da so vsi Nesrbi prolidržavni elementi, naj postane zakon. Vsi Nesrbi, a od Srbov komunisti in delavski razred naj postanejo popolni sužnji srbske buržuazije. Od 12 milijonov prebivalcev Jugoslavije naj bi bilo 7 milijonov ne državljanov 2. in 3. stopnje, kar so bili do sedaj — ampak brezpravni sužnji.

Srbska buržuazija, ki je leta 1918 oropala vseh pravic milijone Črnogorcev, Makedoncev, Madjarov in Nemcev, srbska buržuazija, ki je leta 1921 oropala vseh pravic delavski razred Jugoslavije, hoče vzeti sedaj vse politične in državljanke pravice Slovincem, Hrvatom in Muslimanom.

Režim, ki so ga vršili v svetovni vojni Nemci v zasedenih pokrajinah, naj bi se sedaj proglasil nad nadpolovično večino Jugoslovanov v Jugoslaviji. Predvojna Srbija pa naj bi postala nekaka Velika Britanija, a vse ostalo naj bi bila njena kolonija.

Ali pa ima srbska buržuazija dovolj železja in dovolj kovačev, da skuje suženjske verige tolikemu številu sužnjev? Sedem milijonov!

Nima jih in takšen režim, kot je danes, se ne more obdržati. Sama srbska buržuazija čuti svojo slabost pred 7 milijoni in zato grozi z amputacijo 3 do 4 milijonov, a ostale 3 do 4 upa, da bo mogla držati na verigi. Do amputacije, verjetno, ne bo prišlo, a jugoslovansko delovno ljudstvo mora biti na to pripravljeno, da pravočasno nastopi proti.

Ali hrvaško, slovensko, muslimansko, črnogorsko in makedonsko delovno ljudstvo nima interesa samo na tem, da uživajo njegove pokrajine najširšo avtonomijo, temveč ima tudi svoje razredne, gospodarske, socialne interese.

Mogoče in najverjetnejše je, da pride do sporazuma med srbsko, hrvaško, slovensko in muslimansko buržuazijo. Verjetno je, da bo dala srbska buržuazija tudi nekakšno avtonomijo.

Toda sedaj vprašamo one mase, ki so glasovale za Radića in podrepne klerikalce: Ali ste se borile samo za to? Ne. Kajti ljudstvo zahteva temeljite socialne izpremembe, ljudstvo hoče stremogavljenje kapitalizma, ljudstvo hoče, da se izpolni: delavcu tovarne, kmetu zemljo! Ljudstvo hoče delavsko-kmetško vlado, a ne vlado srbsko-hrvatsko-slovenske buržuazije. To so zahteve ljudstva in ljudstvo jih bo tudi doseglo — ne z glasovanjem — ampak z vztrajnim revolucionarnim bojem v znamenju enolne fronte delavcev in kmetov. Usoda Stambolijskega v Bolgariji jasno kaže, da kmetje sami, pa če so še tako mnogoštevilni, ne morejo sami, brez pomoči delavcev, zmagati nad meščanstvom. Nasprotno tudi delavci sami ne morejo zmagati. Ampak oba trpina skupaj: delavec v tovarni in delavec na polju, to je kmet — lahko zmagata in si priborita svojo pravico. Tovarnam in meslom naj vlada delavec, zemlji kmet!

Danes se dela hrvaška in slovenska gospoda, hrvaško in slovensko meščanstvo prijazno kmetu. Ali to prijateljstvo ni resnično. Slovenska in hrvaška buržuazija hoče le priti h korilu, pri katerem kraljuje sedaj samo srbska buržuazija, in potem skupaj z njo skubiti še bolj delavca in kmeta. Da bi jima pa to uspelo, pa hodita danes okrog kmeta.

Kmetje imejte to pred očmi, da vas ne bo goljufal niti hrvaški blok, niti klerikalci!

Sedem milijonov sužnjev, dvignite se! Stresite verige!

Živela zveza delavca in kmeta!

— Živela delavsko-kmetška vlada balkanske federativne republike!

Dol z zakonom o zaščiti kapitalistične države!

Pogovor z voditeljem italijanskega proletarijata.

KAKO IN ZAKAJ JE ZMAGAL FAŠIZEM. — ALI JE BILO MOGOČE PREPREČITI POHOD REAKCIJE V ITALIJI? — KDO JE BENITO MUSSOLINI? — PROGNOZE O ŽIVLJENJU FAŠIZMA V ITALIJI.

Ko se je vršila v Berlinu konferenca za obnovo Rusije, sem srečal v kuloarjih Reichstaga enega voditeljev italijanskega proletarijata. (Njegovega imena ne povem, ker so fašisti na njegovo glavo razpisali nagrado.) Omenil bom le to, da je bil on leta 1919 in 1920 gospodar položaja v velikem italijanskem industrijskem mestu. Njegovim zahtevam se je pokoravala prefektura policije, njega je imenovala buržuazija »ređi komandant«.

Danes, naravno, se mora poleg ostalih voditeljev italijanskega proletarijata skrivati enkrat v državi, drugič v inozemstvu. 50 fašistovskih tribunalov ga je že obložilo veleizdaje. Čeprav mu stalno grozi življenska nevarnost, stoji tudi danes v prvih vrstah revolucionarnega boja proti fašizmu.

To je dvajseti intervju, ki ga dajem o fašizmu, mi je dejal z nasmehom v obrazu. Ves svet se zanima za fašizem. Fašizem ne bi nikdar zmagal, če bi so-

cialistična stranka Italije po zasedbi tovarn zavzela tudi politično oblast.

Ali socialisti so bili proti temu. Govorili so: ni potrebna revolucija, ko moremo doseči vse mirnim potom. Ko pa je buržuazija videla neodločnost socialistične stranke, je rekla: ker ti nočejo revolucije, bom pa jaz organizirala kontrarevolucijo. Tedaj je nastal fašizem.

Fašizem je zmagal: 1. radi nespособnosti socialistične stranke, t. j. njenih vodilnih inštanč; 2. zato, ker je socialistična stranka izgubila kmete, katere so fašisti z orožjem prisilili, da so stopili v fašistovske sindikate in 3. zato, ker so nezavedni nezadovoljniji zapustili socialistično stranko in odšli k fašizmu.

Kol sem vam rekel, se je fašizem pojavil kot aktivna stranka šele po zavzletju tovarn leta 1920. Tedaj je prešel v ofenzivo. Ali tudi tedaj je še bil čas, da se zlomi fašizem z generalnim štrajkom. Fašisti so imeli tedaj od 60 italijanskih provincij le 8. Ali socialisti so proglasili ta štrajk šele čez eno leto, ko so imeli fašisti v rokah 48 provincij, a delavstvo samo 12. V takem momentu je generalni štrajk moral propasti.

Zahtevate od mene karakteristiko Benito Mussolinija? Mussolini je profesor francoščine. Do oktobra 1914 je bil aktivni član socialistične stranke in urednik »Avanti-ja«. V oktobru 1914 je bil izključen, je dejal: »Vi lahko iztrgate iz rok člansko karto, ali socializma iz srca nikdar«. Ali v nekaj dnevih je že ustanovil list »Popolo d' Italia«, kjer je pisal najšovinističnejše članke. Po vojni se je zopet hotel vrniti k socializmu. Osnoval je leta 1918 v Milanu prvi fašistovski klub s programom: Dolom revolucije k zavzletju tovarn in zemlje! — Delavci mu niso sledili, ker so ga spoznali že v vojni. Zato je začel oznanjati nacionalno republiko itd. Socializem je vedno ljubeje napadal. In od nacionalnega boljševika je postal kapitalistični agent, po svoji zmagi najhujši monarhist. On je tip ambicioznega politika, ki stremi po oblasti. Da bi ga na primer komunisti hoteli proglasiti za diktatorja, bi bil najhujši komunist, ker

on je človek brez značaja, brez programa, brez cilja. Začelek in konec njegove politike je: oblast.

Kaj mislite, kako dolgo se bo držal Mussolini in njegov fašizem v Italiji? — to delikato vprašanje sem stavlil. Italijanski sodrug je tudi na to težko vprašanje odgovoril z resnosijo vojaka, ki prihaja s fronte.

O življenju fašizma so različne prognoze. Mussolini pravi, da bo vladal 50 let, njegovi funkcionarji, da 25 let. — Socialisti, kot Treves in Oddino Morgari prorokujejo njegov padeč za šest mesecev. Moje mišljenje je, da se bo držal dve do tri leta.

Opozicija proti fašizmu narašča že vedno bolj. Buržuazija ga tudi ne mara. Ona se boji, da bi Mussolini v svoji veliki ambiciji in politični požrešnosti vrigel kralja in proglasil sebe za Napoleona Italije. Da buržuazija ne nastopa odkrito proti fašizmu, je razlog v tem, da stoji ona med fašizmom in komunizmom, ter da se naravno opredeljuje za fašizem.

Močno opozicijo proti fašizmu predstavlja lakozvani »movimento del soldino« (gibanje grošev), ki ga vodi Kalabrija in Sicilija, ki je vsa profašistovska. Znak tega gibanja je italijanski groš, na katerem se nahaja kraljeva slika.

O aktivni delavski opoziciji sedaj ne more biti govora. Ali vendar se znanjujejo v zadnjem času v del. gibanju veliki uspehi. Naklada našega tiska je dosegla prejšnjo višino. Vsi proletarski borci so ubili, v zaporu ali prognanstvu. Delavski domovi in liskarne požgane.

Tu je italijanski sodrug prekinil naš razgovor. Hlel je na pol, kamor ga je klical nova dolžnost. Ker on je aktiven doma in v inozemstvu.

Pri slovesu mi je dejal še te besede: Vedeli morate, da bo ital. fašizem pred svojim padcem izvedel še eno strahovitejšo krvoprelitje nad delavskim razredom. V tej borbi bomo mogoče mi vsi, ki se nahajamo doli, izgubili glave.

In s pripombo, da izročim pozdrave jugoslovanskemu proletarijatu, je šel osiveli sodrug novim dogodkom in izpremembam nasproti.

Slavko Cihlar za »Borbo«.

Reformisti razkrinkani na delu.

Osrednje društvo kovinarjev in strokovna komisija obsojeni. — Nekoliko gibanja med kovinarji za enolno revolucionarno kovinarsko organizacijo.

V »Glasu Svobode« smo pisali že večkrat o mezdnem gibanju jeseniških kovinarjev in izražali svoje mnenje, da reformisti v škodo kovinarjev zavlačujejo potek mezdnih pogajanj.

Kadar mi sodruge pri strokovni komisiji imenujemo reformiste, se čutiljo užaljene in doslej so nas pozivali, da naj jim dokažemo, v čem tiči njihov reformizem. Tem ljudem ni težko dokazati reformizma, ali kadar smo jim povedali konkretne slučaje, so nam odgovarjali: ja to je zakrivil Mihevc, tega je kriv Tokan itd., mi pa smo drugačni. Če smo Svelku, Golmajerju ali kakemu drugemu, ki je še danes steber strokovne komisije, očitali reformizem na podlagi konkretnih dejanj, so nam odgovarjali: ja, to je bilo takrat, ko je situacija bila laka in laka, danes smo

drugačni, Takega, ki malo dela, se tudi ne da prijeli, da je napačno delal, in strokovna komisija od lanske ponesrečene akcije v Celju ni bila v nobenem večjem boju, v katerem bi lahko pokazala, kakšna je v dejanjih.

Zadnje mezdno gibanje kovinarjev pa je naše birokrate v strokovni komisiji enkrat pošlono demaskiralo in jih pokazalo pred masami v pravi luči.

V čem tiči pravzaprav reformizem naših social-patrijotov in zakaj je reformistična taktika nesreča za proletarsko gibanje?

Reformisti so predvsem ljudje, ki K. Marxove nauke zavijajo, da na podlagi lakih zavijan spravijo proletarijat s poli revolucionarnega razrednega boja na pol kolaboracije (sodelovanja) s kapitalisti. Oni govorijo eno, a delajo dru-

go. S frazami slepijo proletarijat, da ga potem lahko izigravajo v korist kapitalistov. Kakor Kristan leta 1919, tako govorijo reformisti še danes: če hoče delavstvo večje plače, mora več delati, če bo podjelje bolje uspevalo, bo tudi delavstvo bolj plačano, ali naravnost povedano: oni se zavzemajo za konsolidacijo kapitalizma na račun delavstva, ker po njihovem mnenju se mora delavstvo zadovoljiti tudi z manjšimi mezdami, če podjelje ne more uspešno konkurirati.

Po mezdnem gibanju na Jesenicah svojega reformizma ne bodo mogli več zatajiti, ker so jih spoznali vsi kovinarji, tudi listi, ki so bili doslej zaslepljeni.

Poglejmo jih, kaj so naši reformisti počeli na Jesenicah.

23. maja so stivali zahteve za 40% povišanje minimalnih plač od 1. maja naprej, ker je draginja občutno narasla.

Mesto, da bi se energično pripravljali, da si v boju pridobijo povišanje mezd, so se od KID pustili vleči za nos celih šest tednov, in ta čas so »pomirjevalno« vplivali na gladujoče kovinarje. Če so jih kovinarji vpraševali, zakaj ne zahtevajo pogajanj ali pa točnega odgovora, so kovinarje tolažili: le mirni ostanite. Mi nimamo ničesar za izgubiti, saj zahtevamo povišanje mezd od 1. maja, bomo pa potem skupaj več dobili. Da je to bil le pesek v oči, so nekateri razsodnejši kovinarji sami uvideli, ker za dva meseca nazaj povišali mezde, se podjetnika težko prisili. In čim dalje smo čakali, tem bolj so reformisti iz strokovne komisije »pomirjevalni« kovinarje. Vkljub temu, da je zahtevanih 40% od 1. maja pomenilo minimum kovinarskih zahtev, je Svetek pri pogajanjih, ki so se končno vršila 12. julija, izdal delavske interese ter predlagal: da se z ozirom na težko stanje KID delavstvo zadovolji tudi z enkratnim prispevkom (v obliki 20% doklade na mesečno plačo) za mesec julij, ker da bo počakalo do avgusta, da se mezde definitivno uredijo.

Tukaj je s. Svetek upošteval težkoče industrijske družbe, ne pa interesov delavstva in prav dobro razumemo, da

je tak predlog, ki bi delavcem odvzel povišanje mezd za maj in junij, bil jako »simpatičen« ravnatelju KID. S. Svetek, ki se brani biti reformist, piše v svojem »Delavcu«, da delavstvo razume, da je treba napraviti podjelje zmogljive za konkurenco in misli, da se da to doseči le na ta način, da se delavci zadovoljijo s tem, da ne zahtevajo večjih plač za meseca maj in junij.

Ko je delavstvo videlo tak reformizem v praksi, se je zavedlo in vslalo na branik za svoj obstanek. Razbili so pogajanja, kalera je vodil Svetek in šli so drugi dan sami brez reformističnih birokratov k ravnatelju in ga prisilili, da je pristal na 20% povišanje mezd od 1. junija. »Simpatičen« predlog so S. Sveteka je propadel in to v korist delavstva, ki je spoznalo, da bi jih predlog s. Sveteka občutno oškodoval.

In takoj drugi dan so se zakurile peči, kalere je ravnatelj ustavil med mezdinim gibanjem, da je prevaril strokovno komisijo.

S. Svetek je hotel svoj »simpatičen« predlog zagovarjati 22. julija na zaupniški konferenci, ki pa se ni vršila, ker so kovinarji sami rešili, kar se je rešili dalo.

Sklenili so pa, da reformističnih birokratov ne bodo več podpirali in da ne bodo obračunavali toliko časa, da se ujedinijo reformisti z neodvisno kovinarsko organizacijo.

Nekateri zahtevajo izvanredni kongres, zavedni kovinarji pa na ta predlog ne morejo pristati, ker na kongresu se lahko spremeni in zamenjajo osebe, kovinarji pa zahtevajo, da se duh in smer v organizaciji spremeni in da se končno preneha z reformistično taktiko, ki je doslej vedno izigrala interese kovinarjev v korist podjetnikom.

Kovinarji Slovenije, pazno zasledujte gibanje vaših sodrugov na Jesenicah in podpirajte jih v njihovi borbi proti reformistom in birokratom. Udeležite se vsi konference, dne 5. avgusta v Ljubljani v Delavskem domu.

Zivelci revolucionarni kovinarji!
Zivela enolna kovinarska organizacija!

Črni 28. julij 1914.

Obhajamo danes 9. obletnico tega najstrašnejšega dne človeške zgodovine. 28. julij je razkrinkal celo laž in umazano gnolobo kapitalistične družbe, kapitalistične, krščanske Evrope. Posledice 1914 let krščanske vzgoje, 1914 let pridig o krščanski ljubezni je bilo — klanje, tako barbarsko klanje, klanje z uporabo najbolj rafinirane tehnike,

strupeni plini, dum-dum kroglice, bombardiranje mest iz aeroplanov. Osramočena, onečaščena, v krvi se valjajoča, umazana — tako se je pokazala meščanska družba v celi svoji gnusobi. Meščanska družba je pokazala svoje pravo lice 28. julija 1914. Ona hodi navadno v krinki in zakriva svoj sram z bleščecimi koprenami vere, etike, nprav-

nosti, filozofije, reda, pravice in miru, ali 28. julija 1914 je pokazala svoje pravo lice, kakor divja beštija, krvoločna zver, slepa od pohlepa po zlatu.

Toda v tem divjem, norem divjanju kulturne krščanske Evrope, ko so blagoslavljali svečeniki in žreči vseh veroizpovedi morilna orožja, izdelana seveda po najmodernejši tehniki, v imenu onega, ki je rekel: »Ne ubijaj!«; v času, ko so po cerkvah in pastirskih listih hujskali krščanski duhovniki, onečaščujoč ime onega, ki je rekel: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!«, narod na narod v interesu težkih kapitalističnih bisag; v času, ko so patrijični verižniki kovali iz krvi stošišočev kmetov in delavcev rdeče cekine — je nastopila še druga svetovna katastrofa: bankrot II. internacionale.

Ni ta katastrofa naslopija nepričakovano. Revolucionarna stranka mednarodnega proletarijata je že davno prej postala malomeščanska, radikalna, reformistična stranka. V gobcu so še imeli razredni boj, revolucijo, v dejanjih pa so postali parlamentarni kreteni, ki so delali revolucijo — z glasovnicami, kakor to danes dela mirolovni republikanec Radić z gumijevimi kroglicami. Boj za mandate — to je postal končni cilj strokovnih birokratov in socialističnih advokatov.

Leta 1912 je še sklenila socialna demokracija v Bazlu:

»Nemški, španski, angleški, holandski in francoski odposlanci delavskih organizacij izjavljajo, da se bodo zoparstavili vsaki vojni napovedi z vsemi sredstvi, ki jim sloje na razpolago. Vsi zastopani narodi prevzamejo obvezo, da bodo po sklepih narodnih in mednarodnih kongresov proti spletkarijam zločinskega vladajočega razreda stopili v akcijo.«

Toda v akcijo niso stopili, v mirnem času so gobezdali o revoluciji, 4. avgusta pa so Noskeji v Nemčiji, Vanderfeldi v Belgiji, Sombati v Franciji in Rennerji in Kristani v Avstriji se odločili za podporo buržuaznega imperijalizma, ker so se zbalii ječ in vislice. Toda revolucionarno so stopili v akcijo Rusi in nastopil je v Nemčiji Karl Liebknecht in Roza Luksemburg, ki sta začela boj na nož proti kapitalistični vojni in proti socialpatrijskim lakajem buržuazije. Rusi so zmagali in dosegli so, da so sirmoglavili režim kapitalizma in ustvarili socialistično sovjetsko republiko. Karl Liebknecht in Roza Luksemburg sta pa padla kakor mučenika, svetnika socialističnega prepričanja, zavratno ubita od krvnikov »sodrugov« Noskeja in Eberla. Se se je nekaj časa posrečilo

Noskejem, Eberlom, Tuzarjem in Kristanom goljufati delavske množice. — Ruski proletarijat je vodil težke boje proti celokupnemu kapitalizmu svela, moral je doprinašati ogromne žrtve za obrambo svoje socialistične republike. In Noskeji in Kristani, Koruni in Brnotti so to izrabljali in govorili, glejte kam pelje ruska pot, v lakoto in bedo. Ali časi se menjavajo, ruski delavec in kmet sta socialistično republiko rešila in hitro gradita svoje socialistično gospodarstvo, lakote ni več in vedno se veča blagostanje. Evropa pa, kjer je zmagal kapitalizem, vsled izdajstva socialpatrijotov, pada vedno nižje, kapital vedno bolj zaslužuje delavce in kmete, večne gospodarske krize, vedno večja nova oboroževanja so znak, da imperijalistični kapitalizem, nesposoben za rešitev povojne krize, drvi v nova krvoprelitja. Delavec, kmet in srednji sloj padajo v vedno večjo bedo, breposelnost in draginja rastejo, zaslužek se manjša. In sedaj vidi tudi sleherni delavec, kam ga je pripeljala reformistična politika. Ruski kmet in delavec sta prinesla težke žrtve, ali danes že uživa sadove teh žrtv, prosta sta, svobodna gospodarsko in nacionalno. Evropski kmet in delavec pa gledata v črno bodočnost vedno večje bede in lakote. In danes uvidevajo to tudi evropski delavci in kmetje in trumoma zapuščajo goljufivo družbo socialpatrijotov in se zbirajo v revolucionarne vrste.

Ne beseda, čin je bil v začetku. Evropski kapitalizem drvi v nove vojne avanture. Naj si pa zapomni, novemu 28. juliju 1914 ne bo sledil novi 4. avgust 1914. Evropski proletarijat je napravil težko develtino šolo, v kateri se je naučil marsikaj, proletarijat ne bo več nasedel socialpatrijskim goljufom — ampak on bo poskrbel, da bo nova vojna končala s propadom kapitalizma in z zmago revolucionarnega socializma.

»KAPITAL« od Karla Marksa, popularna izdaja I. Berharta, prevel M. S. Pijade, je v listu in bo dofskana v začetku septembra. Knjiga se tiska z latinico. Pozivljamo vse sodruge, ki razumejo srbo-hrvaščino, da si to knjigo naroče, ki je življenjska potreba vsakemu sodrugu. Slane za organizirane 30 dinarjev, za druge pa 40 dinarjev. Kdor naroči več skupaj, dobi 20% popusta. Naročnina se že sedaj sprejema, torej sodrugi naročite že sedaj Karl Marksov Kapital. Naslov: M. S. Pijade, novinar, Kosmajnska ulica 60. Beograd.

Zbirajte za tiskovni sklad „Glasa svobode“!

LISTEK.

August Cesarec:

Moskva z ulice.

Dnevi slavlja so prošli in ko sem prišel v Moskvo, je že zopet navzela izraz vsakdanjosti.

Vsakdanjosti na vsak način v višjem smislu je besede. Ker to, kar danes Moskva pomeni za zgodovino in kaj dela ona za človeštvo, je takšno, da njen »vsak dan« pomeni nekaj več od listega v ostalih mestih, pomeni prve dni bodočih stoletij. Vendar ne bom opisoval pojave, kateri pričajo to, nego hočem pokazati Moskvo takšno, kakršna se ona vidi z ulice v celoti.

Mesto samo je, slično Dunaju, zgrajeno koncentrično okrog središča. Tam je Burg, a tu je Kremli. Tam je okrog Burga Ring, a tukaj, le da na večjo daljavo široki buljvari s tramvajsko progjo A. In potem, zopet na večjo daljavo, tam Gürtel, a tukaj ploščasti in široki buljvari s tramvajsko progjo B. Prostorno večja od Dunaja, je Moskva zidana nepravilno, ali pravilno rečeno ona ni zidana tako, kakor Dunaj. Neskladnosti med stavbami se vidijo tako velike, kakor so neskladna zgodovinska razdobja, skozi katere je šla Moskva. Začenši od starega Kremlija in Kitajgoroda, pa do ogromne radio-postaje na Sablovki, ki je kakor da je naša katedrala le kapelica napram katedrali. Trgovske palače in poslopja s 3000 stanovalci, a nekoliko dalje, v predmestju nizke, še lesene hiše, kakor v derevnji (vasi).

Prostorne velikomestne ploščade (trgi) in vijugasti srednjeveški pereulki (postranske uličice). Vidi se da je mesto staro in se je razvijalo počasi, brez vsakega načrta. Po-

leg tega ga je carizem, s tem, da je prenesel svoj sedež v Petrograd, zapustil, a boljševidki še niso mogli, da nadomestijo zapuščeno in ga obnovijo tam, kjer je potrebnost. Hiš sem našel precej porušeni, ali veliko manje, nego se to navadno govori. Mnoge so se začele še zidati pred revolucijo, ali še ni prišel čas, da se dozidajo; tovarne in transporti popravili je važnejše. Ne zida se torej nikjer. Vsa stanovanja so prenapolnjena. V Moskvi je namreč poslednja leta nalezelo toliko ljudstva iz province, da je tudi tu, kljub rekviziciji prostorov buržuaziji, ki ga je imela preveč, težko dobiti stanovanje (11½ m² na osebo se računalo).

Moskva torej ni prazna. To se vidi že na ulicah. Moskovske ulice. Kdo zmore z nekoliko besedami obječi vse življenje, ki se je tukaj bujno razlilo in teče v stoline smeri. Revolucija sama po sebi pomeni ulico, in če je to res, tedaj je ta revolucija bila pripravljena tudi s tem, ker Rus ljubi ulico tudi tedaj, ko ne misli na revolucijo, nego samo radi progulke (sprehoda). Velikih parkov ni, tudi gozdov v okolici ne. Samo široki buljvari z aleji so. In tu vidite pozno v noč, v mrazu in zimi, ki je globoko pod ničlo, kako sede, ne samo zaljubljeni, nega tudi posamezniki in družbe šaleč se in smejejo.

Tako je po noči. A po dnevi, kakor da ste odprli na tisoče vodovodov njih pipe. Kakšno že mora biti potem po lelu. Ker je sedaj, ko je Moskva za pol metra višje morja, ko je na ulicah pol metra debel led in ko sneg pada in pada in morajo razstreh ogrevali sneg, da se strehe ne porušijo, na ulici, kakor da je večer mifing.

Tramvaji že več kot tri četrti predvojnje, beže na vse strani. Na Teatrolnoj ploščadi (gledališčnem trgu) nekateri peljejo v krogu, kol da ga ne marajo zapustiti nego se po njem igrajo v krogu. Avtomobili kriče, osebni in tovarni; o ne, žalibog, ne

samo zaposlenih sovjetskih in parlijskih dejateljev, nego tudi nepmanska (nova ekonomska politika »neps«), buržujska! In izvoščeki, fijakerji ali kako jih naj v tem slučaju imenujem, saniščiki. Sani imajo majhne, kot igrače, samo za dva, z visokim sedežem. In jih je na stoline in stoline, tam v vrstah, tam posamezno; povsod so pokrile ulice, kakor po lelu muhe mizo po obedu. Crnijo se na snegu. Ne moreš čez ulico, da bi se ne moral izogniti. Na njih sedi izvošček-saniščar, v modrem dolgem kmetiskem plašču, z rdečim pasom, s črnim kožuhom, podoben drug na drugega, kakor jajca, bradavi vsi, kol apostoli. In brez biča, vedno brez biča.

In vabi:
— Barin, davaj, pajodem! (Gospod peljimo se!)

In nekaj minut se pelje za teboj. Opazil sem, da to ni bilo brez uspeha. Ali je taksa po pogodbi, ali pa se še nista pogodila za limove (milijoni rubljev). Ali pa je bil človek premagan od upora svojega spremiljevalca-izvoščka.

— Tak davaj! (Naj pa bodel).

In sani zdrče kol senca po suhem snegu in drobem, kakor žaganje. In naenkrat sem videl ta-le prizor: Dan se je že nagibal k večeru. Sani drse leno. V njih pa se je slisnil parček z veselimi, smejočimi lici in se poljubljaj. Nikomur v pohujšanje.

O, Rusija, definstvo je še tvoj vek, zato te tudi poljublja bodočnost!

Tipične za moskovske ulice so tudi tovarne sani, nizke, kmečke, nazaj razširjene, kakor grablje. Cela procesija se jih pelje. Kočijaži kol mužiki — gledajoč te vrste se mi zdi, da se cela Moskva spreminja v veliko derevnju (vas). Sani so naložene z vsem mogočim: s kruhom, z vrečami moke, navadno pa z mesom. Ogromna volvska stegna, zmrzla, da zo gubila barvo in je cinober krvi pobledel. Vlečejo se po ulicah, obstajajo; ali morajo ali pa se jim ne mudi. Kaj jih briga, če na meso sedajo vrane in ga kljujejo in razcefravajo! Kočijaž gleda to in niti z roko ne mahne. Obrnil se je in pljunil. Majhna slika je to, ki je kol živ dokaz, koliko je še potrebno dela, da se prosvetijo ti najnižji sloji naroda, in da jim naposled ne bo več vseeno tudi to, če nim samim ne kljujejo srce farji in caristi!

Tako le sani in izvoščeki in cesia in tramvaji, vse to se spleta in razpleta; to so gibajoče se stvari. Ali so tudi takšne, ki sloje.

Izložbe. Z »nepom« in svobodno trgovino je prišla tudi njihova sezona. To, česar pred to sezono ni bilo, se je sedaj zopet pojavilo v teh izložbah: tvrde s privatnimi imeni. V glavnem sicer prevladujejo tvrde raznih državnih in strokovnih podijeh: sindikati, trusti, kooperacije, tovariščstva, karteli s tistimi tipičnimi sovjetskimi skrajšavami v naslovu, kar podaja celemu sovjetskemu sistemu nekaj telegrafski slog; revolucija ne mara v besedah gubiti časa, nji se speči k delu.

So pa tudi privatne trgovine, torej tudi izložbe. Gotovo bi bilo bolje, da bi takšnih tvrdk in tudi izložb ne bilo. No, dokler so v Berlinu in Parizu, morajo biti tudi tu. Sani boljševidki, brez evropskega proletarijata ne zmorejo vsesgal V teh izložbah je torej vse, tudi to, kar si lahko kupi, pa seve tudi to, kar si zmore samo »nepač«. Tu se vidijo špecerije z najfinešimi delikatesami, manufaktura z divno svilo, slaščice z virtuozno izdelanimi dvorci iz čokolade. Tu so dragocenosti, zares od boljševidkov nekoliko zredčene, ki potrebujejo zlato za važnejše, narodu bolj potrebne stvari. V glavnem pa v izložbah in s tem po trgovinah prevladuje kruh (dva rublja za funt) maslo (14 rubljev) ribje meso, sadje in — tobak (15 rubljev za 100 g).

(Dalje prih.)

Internacionalni pregled.

NEMCIJA.

Položaj Nemčije se stalno poostruje; na eni strani se mrzlično pripravljajo na državljansko vojno fašisti, na drugi strani se zbira proletarijat pod zastavo komunistične stranke Nemčije (KPD). Komunistična stranka stalno napreduje. Vsak dan se nudi za to novi dokazi. Sedaj so se vršile volitve v zvezo kovinarskih delavcev. Komunisti so dobili ogromno večino. V Berlinu so dobili komunisti 549.000 glasov, socialisti (združeni po hamburškem kongresu) so dobili le še 220.000 glasov. Od zadnjih volitev so torej samo v Berlinu izgubili nad 300.000 glasov v korist komunistom. Iz drugih krajev nam točne številke še niso znane, a večina je povsod komunistična.

V Breslavi so bili veliki nemiri. Oplenjenih je bilo nad 200 trgovin. Pri spopadih s policijo je bilo ubitih 5 ljudi, 15 pa težko ranjenih.

Za 29. julij kom. stranka alarmira delavstvo proti fašistom. Med proletarijatom zmaguje vedno bolj ideja skupnega odločnega nastopa proti fašistom.

FRANCIJA.

17. julija je bil izpuščen iz zapora znani francoski komunist Marly, ki je dvignil upor francoskih mornarjev, ko se jih je poslalo proti sovjetski Rusiji. Obsojen je bil na do smrtne ječo, kot veleizdajalec. A francosko delovno ljudstvo je »veleizdajalca« Marlyja od njegove obsodbe sem že 38 krat izvohlo za narodnega predstavnika. Kljub temu ga je Poincaréova vlada še dalje držala v za-

poru. Končno se je uklonila enodušni volji revolucionarnega francoskega delovnega ljudstva.

Marly je odšel iz zapora naravnost k svoji materi, ki leži na smrtni postelji, in od tam se povrne v Pariz, kjer mu proletarijat pripravlja sijajen sprejem.

BOLGARIJA.

Preganjanje »Ruskega rdečega križa«.

Nova bolgarska vlada vedno jasneje kaže svoje fašistovsko, kontrarevolucionarno lice. Pod pritiskom Wranglovih band je začela vlada preganjati »Ruski rdeči križ«, aretirala dosedaj okrog 400 Rusov — boljševikov, ki jih namerava pregnati v Rusijo.

Nova vlada je začela preganjati tudi komunistično stranko, ki organizira odpor delavcev in kmetov proti fašistovski vladi.

V zaporih se nahaja doslej že preko 10 tisoč ljudi. In socialni-demokrati sedijo v tej vladi meščanske diktature.

POLJSKA.

Na Poljskem sta se uspešno končala štrajka tekstilnih in poljskih delavcev. Komunistična stranka je povodom tega zopet dokazala, da je kljub ilegalnemu stanju stranka mas.

FRANCIJA.

Začet od možganske kapi je umrl s. Ker, urednik centralnega glasila kom. stranke Francije. »l' Humanité«. Komunistična internacionala izgublja z njim enega najboljših borecev.

Fimmen o fašizmu in socialpatrijotih.

Edo Fimmen, glavni tajnik Amsterdamske internacionale transportnih delavcev, je govoril delavcem v Uslju ob Labi takole:

»Buržuazija se drži le tako dolgo demokracije dokler ji to koristi in če more s tem delavstvo uspravati in goljufati. Ona pa nastopa neobzirno s silo v tem trenutku, ko upa s silo več doseči, nego s takozvano demokracijo. Jaz ponavljam na tem mestu: Mi delavci sovražimo krvoprelilci! Bili bi pa nori bedaki, če bi v trenutku, ko hočejo nasprotniki proti nam nastopili z orožjem, se hoteli opirati na demokracijo, le na naše dobro pravo!

V boju, ki ga nismo mi iskali, in pri bojnih sredstvih, ki jih nismo mi uvedli, ki nam jih je pa buržuazija usilila, je dolžnost delavstva — pa če smo tudi stokrat proti krvoprelilju in če smo tudi tisočkrat pacifisti — je naša dolžnost, zoperstavili se nasprotniku z istim orožjem, ki ga uporablja on.

In če vam v vaši češkoslovanski republiki pridigujejo demokracije — socialistični in nesocialistični — da delavstvo tega ne sme, in če bodo jutri socialpatrijotki časopisi gmeli proti Fimmenu, opozorite jih, da ni nihče v Hamburgu proti temu protestiral in recite jim, da so veliki osli ali popolnoma prokleti hinavci.«

Ali se more reči še več, kakor je rekel Fimmen o socialpatrijotih, Fimmen, tajnik Amsterdamske internacionale.

Dopisi.

VELENJE. — Slučajno sem dobil v roke Bernotovo glasilo »Napreje«, ali pravzaprav, kakor b se upravičeno moralo glasi, »Najzaj« in najdem članek iz Velenja. Tukaj se je namreč vršil 1. julija 1923 političen shod socialpatrijotov. Poročevalec je bil »sodrug« Leskovšek iz Celja. Kvasil je take reči, kakor pač le patrijote znajo. Seveda je odrihal ljudi po neodvisni organizaciji, nakar se oglašim: »S Korenom ste se sprli, v času volitev v državni zbor pa ste agitirali za njega z vsemi sredstvi. Vi ste tisti, ki podpisujete vojna posojila iz Bratovskih skladnic na račun izmognanih rudarjev.« Leskovšek zavpije »Kdo je listi?« Odgovorim mu, da je g. Valenček Ferdo I. Tajili so, da ni član stranke. Torej so ga zatajili, ker je njegov greh prišel na dan. Očitil sem jim, če ste taki prijatelji delavstva, zakaj pa niste podpisali predloga, katerega je predložila »Zveza rudarskih delavcev«, ki so ga podpisale vse ostale organizacije, samo socialpatrijoti ne. Iz tega se razvidi, da ste za kapitaliste, ne pa za delavstvo. Pojem sem jim dejal: Saj ste vsi enaki. V Nemčiji, oziroma Poruhrju je delavstvo zahtevalo večje plače, socialdemokratska vlada pa je poslala proti njim bajonete in strojnice. Omenil sem vojnega ministra Noskeja, socialpatrijota, in Scheidemanna, ko je poskusil rešiti monarhijo in v krvi zadušiti proletarsko revolucijo. Nato je Leskovšek dejal, da nismo v Nemčiji in da nismo mednarodni, in da smo v Jugoslaviji. Odgovoril sem mu: Če niste mednarodni in ker smo v Jugoslaviji, vam bom pa o Jugoslaviji povedal. Kaj pa Anton Kristan, ko je bil minister šume in rude, ko je bila leta 1920 železničarska in rudarska stavka, ko je prišel v Trbovlje in dejal: Kdor ne dela, naj ne je.

To je veljalo bolj zanj, kakor za delavce, ker delavci, posebno rudarji in železničarji imajo napore službe. On bi bil takrat lahko pomagal doseči večje plače. Ali ni se hotel zameriti kapitalistom, ker bi drugače ne bil danes bankir in s tem delničar pri trboveljski družbi. Nalo se oglašil Znoj, občinski odbornik, in mi je predbacival ljubljanske občinske volitve. Odgovoril sem mu: Glejte, kaj so napravili občinski odborniki v Ljubljani in kaj pri nas v Velenju. V Ljubljani je obdavčeno, kar poseduje kapitalist, in mestni uslužbenci so dobili človeka dostojno plačo, katere vsaj nekoliko odgovarja sedajni drugini. Pri nas pa, kjer imate občino v rokah socialpatrijoti, ste naložili krošarino na vino, pivo in meso itd., da plačujemo s tem delavci in sploh ubogo ljudstvo. Vprašal sem g. Leskovška, kako more vaša stranka brez naročnine in brezplačno pošiljati list »Napreje«. Patrijotki odbornik Pevec je tudi prečital neki list, ki ga je baje nekdo obesil v čakalnici na zid proti Valenčku. Nato je vprašal nekdo, koliko imajo organiziranih. Izjavil se je Pevec tako, da nisem znal ali jih je 20 ali 30, ker ne plačujejo. — Nato je začel g. Leskovšek čitati patrijotška pravila, da se je zmazal iz mučnega položaja, ker ni vedel več, kaj odgovoriti. Zapusili smo dvorano, razen pelih, šestih, vsehviš govornika, ki so še oslali v dvorani. — Clankarju »Napreje« povem, da ni pisal resnice in da je lagal, kar se vidi že iz tega, da se ni upal podpisati pod svoj članek. Delavci, ki ste bili na shodu navzoči, berite članek »Napreje« in »Glas Svobode« in razsodite boste, kje je resnica in kje je laž. »Naprejev« članek se ni upal podpisati, ker ni pisal resnice. Jaz pa se podpišem, ker je resnica.

Kovač Filip, strojevodja, Velenje.

TRBOVLJE. Izlet na Bled. Trboveljska mladina je v nedeljo, 15. l. m. poletela na Bled. Že v soboto so v lepem številu prišli Trboveljčani na Jesenice, kjer jih je na kolo-dvoru pozdravil s. Smolej, jeseniške sodruge so jih pa okliče. Impozanten spored trboveljskih in jeseniških proletarcev se je vil v Delavski Dom pod zvoki kovinarske godbe, ki je korakala na čelu. V Delavskem Domu se je vršil zvečer komerz. S. Smolej je pozdravil navzoče v imenu jeseniških proletarskih korporacij, za njim je izročil pozdrave mlad sodrug v imenu revolucionarne proletarske mladine Slovenije. Na komerzu sta se odklovala jeseniško pevsko društvo in kovinarski orkester. Deklamacija s. Škerla iz Trbovelj je bila viharno pozdravljena. Drugi dan so se izletniki podali peš in zopet z godbo na čelu proti Bledu. Mogočno je donela proletarska pesem po »orjunske« Bledu. Sviral je tudi tamburaški zbor z Jesenic. Priznati se mora, da so jeseniški sodrugi ves izlet izborno pripravili, ki ostane gotovo vsem udeležencem v neizbrisnem spominu. Manjkala je samo še zagorska »Vesna«, ki pa je nastopala isto nedeljo v Kisovcu pri Zagorju zopet s popolnim uspehom. — Živela jeseniška mladina! Živeli jeseniški sodrugi!

Litija. Dne 5. avgusta ob 10. uri dopoldne se bo vršil v gostilni Cirar ustanovni občni zbor »Zveze delavcev in delavk tekstilne industrije in obrti za Slovenijo« s sedežem v Litiji. S tem je storjen zopet en lep korak tekstilnega razredno zavednega delavstva na strokovnem polju. Ta korak je velike važnosti. S tem se delavstvo otrese raznih delavskih »trgovcev«, ki znajo tako spretno govoriti — a samo govoriti. Tekstilnemu delavstvu v celi Sloveniji pa priporočamo, da je že čas, da poženemo enkrat za vselej iz naše srede tiste lažisocialiste, ki so že zdavnaj doigrali svojo vlogo. Razkrinkali so se že vsepovsod in razkrinkavajo se dan na dan. Treba je, da storimo enkrat tudi mi red v naši stroki. Zato pozivljamo vse tekstilne delavce širom Slovenije, da se organizirajo v »Zvezi delavcev in delavk tekstilne industrije in obrti za Slovenijo«. Naj živi zavednost, delo in požrtvovalnost v strokovnih organizacijah.

Tiskovni sklad.

Sadel Jakob, Ljubljana 1 Din; Schmit Franc, St. Jernej 10 Din; Alojz Grubar, St. Jernej 5 Din; Franc Grubar, St. Jernej 5 Din; Čučnik Franc, St. Jernej 5 Din; Schmalz Gvido, Ljubljana 1 Din; Kusold Alojz, Ljubljana 10 Din; Magerl Janez, Ljubljana 3 Din; Zupančič Alojz, Ljubljana 3 Din; Štritar Ivan, Ljubljana 26 Din; Vilijaj Ivan, Ljubljana 5 Din; Magerl Stane, Ljubljana 3 Din; Perčinlič Franc, Ljubljana 2 Din; Slamnjak Ludovik, Velike Lašče 4 Din; Pokove Josip, Ljubljana 6 Din; Hauptman Peter, Ljubljana 1 Din; Svetič Pepi, Kamnik 10 Din; Verjenc Jakob, Kamnik 50 p; Pančur Janez, Kamnik 2 Din; Urh, Kamnik 1 Din; Neimenovan, Kamnik 2 Din; Zebale Janez, Kamnik 50 p; Neimenovan, Kamnik 2 Din; Neimenovan, Kamnik 2 Din; Kuhar Johan, Kamnik 3 Din; Zábrevnik Jakob, Kamnik 10 Din; Kleinevar, Kamnik 1 Din; Rems Franc, Kamnik 1 Din; Avguš Miha, Kamnik 1 Din; Drugovič Ivan, Kamnik 1 Din; Kregar Franc, Kamnik 1 Din; Klemenc Franc 5 Din; Poločnik Ivan, Kamnik 5 Din; Kavčič Aleksander 5 Din; Mejač Karl, Kamnik 20 Din; Neimenovan, Kamnik 10 Din; Neimenovan, Kamnik 1 Din; Mežek Anton, Kamnik 2 Din; Zanoškar Ivan, Ljubljana 2 Din; Grajzer Fani, Ljubljana 5 Din; Jakob Peternel, Vrhnika 5 Din. Skupaj 188.— Din. — Izkaz v zadnji št. 4.820-50 Din. Vsega skupaj 5.008-50 Din.

Organizirajte se!

LISTNICA UREDNISTIVA. Dravograd, J. Z. Dopis, ki ste ga poslali smo prejeli. Vendar, žal, ga ne bo mogoče probčiti. Je predolg. Mogoče pozneje kdaj. Gradiva, aktualnega in prepošlebnega pa je toliko, da ga ne moremo odlagati. Pišite kratke članke in dopise. Pozdravi!

Pošljite naročnino!

SODRUGI! Širite »Glas Svobode«, ki je delavski list. Zbirajte za njegov tiskovni sklad, pošiljajte redno naročnino. Nabirajte mu novih naročnikov. »Glas Svobode« bi moral biti v hiši vsakega zavednega proletarca. Ali nam treba to vedno ponavljati? Ali sami ne sprevidite, da je proletarski tisk moč in orožje Vaše?

Naročniki „GLAS SVOBODE“

ki dolgujejo naročnino še za mesec junij in julij, imajo na naslovu rudeč znak in priloženo položnico. Naročniki pa, ki so dolžni za mesec julij, imajo pa moder znak in tudi priloženo položnico. Kdor pa ima plačano do 1. avgusta t. l. ima črn znak in položnico.

Tislim ljubljanskim naročnikom, ki hodijo sami plačevati, nismo priložili položnice.

Ustavili pa smo z današnjo številko list vsem onim sodrugom, ki so dobili po pošti položnice izpisane, a so vseeno »pozabili« poslali dolžni znesek in obnoviti naročnino.

Sodruga, ki dolgujejo naročnino, pozivljamo, da naj velja že enkrat načelo: List stane denar, zato ne bom dolgoval naročnine. Treba se enkrat z vso resnosijo zavedati, da je dolžan vsak zaveden proletarrec podpirati proletarski tisk.

Upravništvo in uredništvo »Glas Svobode«.

V vednost!

Zgodilo se je, da iz nekaterih krajev Jugoslavije baje pošta ni hotela sprejeti denarne pošiljave na naše položnice, češ, da niso veljavne za vso Jugoslavijo in so dolžni naročniki bili primorani poslali denar po nakaznici.

Opozorjamo, da so položnice poštno-hranilnega urada v Ljubljani veljavne za vse kraje Jugoslavije in se morajo sprejemati denarne pošiljke po položnicah »Glasa Svobode«.

Pozor! Dotičnim naročnikom, ki so dobili izpisane položnice po pošti in še do danes niso utegnili poravnati naročnine, se z današnjo številko ustavi list.

Uprav. in ured. »Glas Svobode«.

»Delavsko glasbeno društvo« v Ljubljani

privedi v nedeljo 29. julija 1923 svoje prvi izlet v Vevče. Pevci in gosle se zbirajo v svojem lokal, Ahačjeva cesta 10 ter se snidejo pri sv. Petru z gosti, ki se zbirajo v »Delavskem Domu«. Odhod iz Ljubljane ob 2. uri popoldan. Sodrugi iz Novega Vodmata, Zelene Jame, Sela in Most počakajo pred žrebčarno na Selu. Prihod v Vevče ob pol 4. uri popoldan, kjer se snidemo z vevškimi in zaloškimi sodrugi v gostilni g. Plevnika. Odhod iz Vevče ob 8. uri zvečer. V slučaju slabega vremena se izlet preloži na 19. avgusta. — Delavci, udeležite se tega izleta polnoštevilo.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.

Odgovorni urednik Anton Sušteršič.

Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.